МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
ГОСУДАРСТВЕННОЕ АВТОНОМНОЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
«АЛЕКСЕЕВСКИЙ АГРАРНЫЙ КОЛЛЕДЖ»

СОГЛАСОВАНО
Главный механик
ОАО «Алексеевскдорстрой»
_________________Шакиров Ф.Н.
Приказ № 119/1 от 28.08.2024 г.

УТВЕРЖДАЮ
Директор ГАПОУ «Алексеевский аграрный колледж»
___________________А.В.Симашева
«_28_» _08_________2025 г.
Приказ № 119/1 от 28.08.2024 г.

КОНТРОЛЬНО-ОЦЕНОЧНЫЕ МАТЕРИАЛЫ ПО ДИСЦИПЛИНЕ ТАТАРСКИЙ ЯЗЫК В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

по профессии

23.01.06 Машинист дорожных и строительных машин

2025 год

1. ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Контрольно-оценочные материалы предназначены для контроля и оценки образовательных достижений обучающихся, освоивших программу дисциплины «Татарский язык в профессиональной деятельности».

Контрольно-оценочные материалы включают контрольные материалы для проведения текущего контроля.

Контрольно-оценочные материалы разработаны на основании:

- Федерального компонента государственного стандарта среднего (полного) общего образования,
- программы дисциплины Татарский язык в профессиональной деятельности.

Освоение содержания учебной дисциплины «Татарский язык в профессиональной деятельности» обеспечивает достижение студентами следующих результатов:

В результате освоения дисциплины студент должен уметь:

- осуществлять речевой самоконтроль; оценивать устные и письменные высказывания с точки зрения языкового оформления, эффективности достижения поставленных коммуникативных задач;
- анализировать языковые единицы с точки зрения правильности, точности и уместности их употребления;
- проводить лингвистический анализ текстов различных функциональных стилей и разновидностей языка;
- извлекать необходимую информацию из различных источников: учебно-научных текстов, справочной литературы, средств массовой информации;
- применять в практике речевого общения основные орфоэпические, лексические, грамматические нормы современного татарского литературного языка;
- соблюдать в практике письма орфографические и пунктуационные нормы современного татарского литературного языка;

В результате освоения дисциплины студент должен знать:

- связь языка и истории; культуры татарского и других народов;
- смысл понятий: речевая ситуация и её компоненты, литературный язык, языковая норма, культура речи;
- основные единицы и уровни языка, их признаки и взаимосвязь;
- орфоэпические, лексические, грамматические и пунктуационные нормы речевого поведения в социально-культурной, учебно-научной, официально-деловой сферах общения.

Результаты освоения дисциплины направлены на формирование общих и профессиональных компетенций:

ОК 01. Выбирать способы решения задач профессиональной деятельности применительно к различным контекстам;

ОК 06 Проявлять гражданско-патриотическую позицию, демонстрировать осознанное поведение на основе традиционных общечеловеческих ценностей. В том числе с учетом гармонизации межнациональных и межрелигиозных отношений, применять стандарты антикоррупционного поведения

ОК 09 Пользоваться профессиональной документацией на государственном и иностранных языках

2. ПОКАЗАТЕЛИ ОЦЕНКИ РЕЗУЛЬТАТОВ ОСВОЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ, ФОРМЫ И МЕТОДЫ КОНТРОЛЯ И ОЦЕНКИ

Результаты обучения (освоенные умения, усвоенные знания)	**ОК**	**Формы и методы контроля и оценки результатов обучения**
Умения		
Осуществлять речевой самоконтроль; оценивать устные и письменные высказывания с точки зрения языкового оформления, эффективности достижения поставленных коммуникативных задач;	ОК 06 Проявлять гражданско-патриотическую позицию, демонстрировать осознанное поведение на основе традиционных общечеловеческих ценностей. В том числе с учетом гармонизации межнациональных и межрелигиозных отношений, применять стандарты антикоррупционного поведения	Устный и письменный опрос тестирование
анализировать языковые единицы с точки зрения правильности, точности и уместности их употребления; - проводить лингвистический анализ текстов различных функциональных стилей и разновидностей языка;	ОК 06 Проявлять гражданско-патриотическую позицию, демонстрировать осознанное поведение на основе традиционных общечеловеческих ценностей. В том числе с учетом гармонизации межнациональных и межрелигиозных отношений, применять стандарты антикоррупционного поведения	Устный и письменный опрос изложение “Сагыш”
извлекать необходимую информацию из различных источников: учебно-научных текстов, справочной литературы, средств массовой информации;	ОК 01. Выбирать способы решения задач профессиональной деятельности применительно к различным контекстам;	Устный и письменный опрос тестирование
применять в практике речевого общения основные орфоэпические, лексические, грамматические нормы современного татарского литературного языка;	ОК 06 Проявлять гражданско-патриотическую позицию, демонстрировать осознанное поведение на основе традиционных общечеловеческих ценностей. В том числе с учетом гармонизации межнациональных и межрелигиозных отношений, применять стандарты антикоррупционного поведения	Устный и письменный опрос

соблюдать в практике письма орфографические и пунктуационные нормы современного татарского литературного языка;	ОК 09Пользоваться профессиональной документацией на государственном и иностранных языках	Устный и письменный опрос диктант «Сихри моң”
Знания:		
- связь языка и истории; культуры татарского и других народов;	ОК 06 Проявлять гражданско-патриотическую позицию, демонстрировать осознанное поведение на основе традиционных общечеловеческих ценностей. В том числе с учетом гармонизации межнациональных и межрелигиозных отношений, применять стандарты антикоррупционного поведения ОК 09Пользоваться профессиональной документацией на государственном и иностранных языках	Устный и письменный опрос
смысл понятий: речевая ситуация и её компоненты, литературный язык, языковая норма, культура речи;	ОК 09 Пользоваться профессиональной документацией на государственном и иностранных языках	Устный и письменный опрос
основные единицы и уровни языка, их признаки и взаимосвязь;	ОК 09 Пользоваться профессиональной документацией нагосударственном иностранных языках	Устный и письменный опрос
орфоэпические, лексические, грамматические и пунктуационные нормы речевого поведения в социально-культурной, учебно-научной, официально-деловой сферах общения.	ОК 09 Пользоваться профессиональной документацией на государственном и иностранных языках	Устный и письменный опрос

3. КОНТРОЛЬНО-ОЦЕНОЧНЫЕ МАТЕРИАЛЫ

3.1Текущий контроль учебной дисциплины

Тема :Татарский народ и Татарстан. Двуязычие в Татарстане

1. Устный опрос (перечень вопросов):

1. Основные сведения о татарском языке.
2. Закон о языках РТ.
3. Монологическое высказывание по теме «Татарский язык -государственный язык»

Туган җирем Татарстан.

2. Переведите текст.

Татарстан Рәсәйнең бер Республикасы. Ул Идел һәм Чулман елгалары буенда урнашкан.Аның мәйданы 68 мең кв.км.Татарстан Башкортостан,Мари-Эл,Удмуртия, Оренбург, Самара, Ульяновск, өлкәләре белән чиктәш.

Татарстанда 4 млн. Якын кеше яши.Алар төрле милләт вәкилләре.

1990 ынчы елның 30ынчы августында Республиканың Югары Советы Татарстанның суверенлыгы турында Декларация кабул итте.Бу Декларация 1992 нче елның мартында Референдум белән расланды.

Время на выполнение:15 мин.

Тема:Фонетика татарского языка (система гласных и согласных звуков)

1.**Тест.**

1).Артык авазны табыгыз. Найдите лишний звук.

а)ә б)ө в)г)ү

2).е херефе кайсы сүздә [ө] авазын белдерә? В каком слове буква е обозначает звук[ө] ?

а)ерак б)гыйлем в)көлке г)коела

3).Әйтелеше белән язылышы арасында аерма булган сүзне табыгыз.Найдите слово,произношение и написание которого не совпадают.

а)туган б)сөлге в)сирәк г)тирән

4).Я хәрефе кайсы сүздә [йа] авазын белдерә?В каком слове буква я обозначает звук [йа]?

а)яңа б)дөя в)яши г)яшь

5).Нечкә әйтелешле сүзне табыгыз.Найдите мягкое слово.

а)яңадан б)өй в)мирас г)тарихи

6). [ы] авазы булган сүзне табыгыз.Найдите слово, где есть звук[ы] .

а)сагыну б)колын в)борын г)шомырт

7).Е хәрефе кайсы сүздә ике аваз белдерә?В каком слове буква е обозначает два звука?

а)бердәнбер б)биергә в)кемгәдер г)белемле

Время на выполнение:7 мин

Тест

1). [къ]авазы булган сүзне табыгыз.Найдите слово в котором есть звук [къ].

а)бизәк б)көньяк в)күк г)ефәк

2).Яңгырау тартыклардан гына торган сүзне табыгыз.Найдите слово состоящее только из звонких согласных.

а)киртә б)моңсу в)елъязма г)сәләт

3).Саңгырау тартыклардан гына торган сүзне табыгыз. Найдите слово, которое состоит только из глухих согласных.

а)оста б)караш в)табигый г)матбугат

4).Кайсы сүздә 6 аваз бар? В каком слове 6 звуков?

а)ярыш б)яңгырау в)ялгышу г)көньяк

5).Кайсы рәттәге сүзләрнең барысында да нокталар урынына бер үк хәреф языла?В каком ряду во всех словах пишется одна и та же буква ?

а)...акыт,...атан, та...

б)көндәл...к,дөр...с,к...ндез

в)к...ра,с...ила,...шлә

г)тәнәф...с,гом...р,...герме

д)...ул,...авыт-...аба,икүти...ад

е)ингли...,сү...,и...ем

ж)мө...тәкыйль,ти..дән,...әяхәтче
з)ти...,...ыйныф,я...арга
6).Җөмләләрнең кайсыларында нокталар урынына ң хәрефе языла?
а)Көзен басуларда у...ыш җыялар. б)Татарстанда у...тугыз шәһәр исәпләнә.
в)Бүген татар теле дәресебез со...рак башланды. г) Авыл уртасынна... кечкенә елга ага.а)а,бб)б,гв)в,гг)а,в
7).Орфографик хаталы җөмләне табыгыз.Найдите предложение с орфографической ошибкой.
а)Сез сәгат ничәдә бәйрәмнән кайттыгыз?
б)Иң зур теләгем – югары уку йортына укырга керү.
в)Безгә Түмән шәһәреннән кунаклар килде.
г)Көзнең беренче иртәсендә укучылар мәктәпкә ашыгалар.
8).Орфографик хаталы җөмләне табыгыз.
а)Кеше тормошы табигать белән тыгыз бәйләнгән.
б)Урманда төрле төстәге чәчәкләр үсә.
в)Милли китапханәдә халыкара китап алмашу бүлеге бар.
г)Казанда апрель азагында ел саен шигырь бәйрәме үткәрелә.
9).Җөмләләрнең кайсыларында нокталар урынына һ хәрефе языла?
а)Казанның үзәгендә Габдулла тукайга ...әйкәл бар.
б)Татарстанга ел саен бик күп ...ит ил кунаклары килә.
в)Казанда ел саен ...алыкара опера фестивале үткәрелә.
г)1804 нче елда ачылган мәш...үр Казан университеты шәһәрнең данын нык күтәрә   а)а,вб)в,бв)а,гг)а,б
10) Тәрҗемә итегез
Сахарный завод, автобусная остановка, музыкальная школа, фабрика игрушек, городской сад, магазин одежды,спортивный кружок, городская улица.

11) сузләр белән языгыз

1915, 2012, 2000,49,56, 61, 72, 83, 94, 101, 102,131.144.139,87.98.

12) Вакыт күпме?

7^{45} $8^{15,}$ 11^{05}, 12^{30} 13^{35} 14^{40} 15^{50} 16^{25} 12^{00} 17^{55} 18^{10}

Эталон ответов

1	а
2	в
3	б
4	а
5	г
6	б
7	а
8	б
9	в
10	г
11	д
12	а

Тема: Словарный запас татарского языка (синонимы, антонимы, фразеологизмы, омонимы)
1. Тест
1.Фразеологизмның дөрес тәрҗемәсен табыгыз. Найдите правильный перевод фразеологизма.
Телдән телгә- а)быть на устахб)язык заплетается
в)из уст в уста   г)держать язык за зубами
2.Тискәре мәгънәле сүзне табыгыз. Найдите слово с отрицательным значением.
а)үзсүзле б)ягымлы в)тәртипле г)кунакчыл
3.Уңай мәгънәле сүзне табыгыз.Найдите слово с положительным значением.
а)надан б)тупас в)белемсез г)ачык күңелле
4.Сүзнең дөрес тәрҗемәсен табыгыз. Найдите правильный перевод слова.
*Мөнәсәбәт*а)государство б)отношение в)развитие г)соглашение
5.Сүзнең синонимын табыгыз.
Сәламләргә)саубуллашыргав)бизәргә)аралашырга
6.Синонимнардан торган рәтне табыгыз.укажите ряд состоящий из синонимов.
а)сылу,чибәр,усал б)йөз,бит,чырай в)кул,күз,колак г)алда,артта,уртада

7.Сүзнең антонимын табыгыз.*Караңгы* а)гашыйкб)күңелсезв)яктыг)иркен

2. ***Подберите к данным словам антонимы, составьте 5 предложений.***

Әби-...; азмы-...; эсселе-...; көн-...; юк-...; кыек-...;кич-...; уң-...; татлы-...; якын-....

8).Җөмләләрнең кайсыларында нокталар урынына ң хәрефе языла?

а)Көзен басуларда у...ыш җыялар. б)Татарстанда у...тугыз шәһәр исәпләнә.

в)Бүген татар теле дәресебез со...рак башланды. г) Авыл уртасынна... кечкенә елга ага.а)а,бб)б,гв)в,гг)а,в

9).Орфографик хаталы җөмләне табыгыз.Найдите предложение с орфографической ошибкой.

а)Сез сәгат ничәдә бәйрәмнән кайттыгыз?

б)Иң зур теләгем – югары уку йортына укырга керү.

в)Безгә Төмән шәһәреннән кунаклар килде.

г)Көзнең беренче иртәсендә укучылар мәктәпкә ашыгалар.

10).Орфографик хаталы җөмләне табыгыз.

а)Кеше тормошы табигать белән тыгыз бәйләнгән.

б)Урманда төрле төстәге чәчәкләр үсә.

в)Милли китапханәдә халыкара китап алмашу бүлеге бар.

г)Казанда апрель азагында ел саен шигырь бәйрәме үткәрелә.

11).Җөмләләрнең кайсыларында нокталар урынына һ хәрефе языла?

а)Казанның үзәгендә Габдулла тукайга ...әйкәл бар.

б)Татарстанга ел саен бик күп ...ит ил кунаклары килә.

в)Казанда ел саен ...алыкара опера фестивале үткәрелә.

г)1804 нче елда ачылган мәш...үр Казан университеты шәһәрнең данын нык күтәрә а)а,вб)в,бв)а,гг)а,б

12) Тәрҗемә итегез

Сахарный завод, автобусная остановка, музыкальная школа, фабрика игрушек, городской сад, магазин одежды,спортивный кружок, городская улица.

Эталон ответов

1	а
2	в
3	б
4	а
5	г
6	б
7	а
8	б
9	в
10	г
11	д
12	а

Тема: Знаки препинания

1. Бирелгән җөмләдә гомумиләштерүче сүз янында нинди тыныш билгесе куярга кирәк?

Хәрби хезмәттә вакытта күргән хикмәтле шәһәрләр, йортлар, затлы кафелар, бильярд заллары, алтын погоннар, көмеш трубалар чыңы астында тигез атлап баручы колонналар, салютлар ***берсе дә*** *торналар төшкән басуны оныттыра алмаган.* (М. Мәһдиев)

а) ике нокта

ә) сызык

б) өтер

2. Җөмләдә нинди кисәкләр тиңдәшләнгән?

   Түрдәге өстәл артында ялтыр башлы өлкән яшьләрдәге генерал нәрсәдер язып утыра. (В. Исхаков)

   а) аергычлар

   ә) тәмамлыклар

   б) ияләр

3. Бирелгән җөмләдә тиңдәш кисәкләр янында нинди тыныш билгесе куярга кирәк?

   Мин эндәшкәннәрен ишеттем борылып карадым.

   а) өтер

   ә) нокталы өтер

   б) сызык

4. Каршы куючы теркәгечләр белән бәйләнгән тиңдәш кисәкләр янында нинди тыныш билгесе куела?
   а) өтер
   ә) сызык
   б) нокталы өтер
5. Нинди җөмлә кисәкләре тиңдәшләнә ала?
   а) җөмләнең барлык кисәкләре
   ә) баш кисәкләр генә
   б) иярчен кисәкләр генә
6. Бирелгән җөмләдә нинди тыныш билгесен куярга кирәк?
   Ике язучы Ибраһим Гази белән Сибгат Хәким дачаны бергә салдылар.
   а) сызык
   ә) өтер
   б) ике нокта
7. Аныклагыч та, аныкланмыш та исем белән белдерелсә, алар арысында нинди тыныш билгесе куела?
   а) өтер
   ә) ике нокта
   б) сызык
8. Аныклагычлар нинди шартта аерымлана?
   а) аныклагыч билгеләү алмашлыклары һәм җыю саннары белән белдерелгәндә
   ә) аныкланмышы белән бер үк грамматик формада булмаганда
   б) аныкланмышы белән бер үк грамматик формада булганда
9. Аныклагыч кайчан җәяләр эченә алына?
   а) аныкланмыш алмашлык яки рәвешләр белән белдерелгәндә
   ә) аныкланмышның башка исемен яки тәрҗемәсен белдергәндә
   б) фигыль белән белдерелгән аныкланмыштан соң **ягъни** сүзе булмаганда
10. Бирелгән җөмләдә аныклагычны аерымлау кирәкме?
   *Мин **үзем** бу якларны бик яратып бетермим.*
   а) әйе, аныкланмыш зат алмашлыгы белән белдерелгән
   ә) әйе, аныклагыч хәбәрдән ераклашкан
   б) юк, аныклагыч билгеләү алмашлыгы белән белдерелгән

11Каршы куючы теркәгечләр белән бәйләнгән тиңдәш кисәкләр янында нинди тыныш билгесе куела?
   а) өтер
   ә) сызык
   б) нокталы өтер

12Нинди җөмлә кисәкләре тиңдәшләнә ала?
   а) җөмләнең барлык кисәкләре
   ә) баш кисәкләр генә
   б) иярчен кисәкләр генә

Эталон ответов

1	а
2	в
3	б
4	а
5	г
6	б
7	а
8	б
9	в
10	г
11	д
12	а

Тема: Имя существительное

1.Напишите данные существительные во множественном числе:

сүз, кадак, болын, кием,идән,юл.
2.Переведите на татарский язык одним словом, правильно выбрав окончания принадлежности:
ваша улица, моя группа, их учитель, твоя мама, его комната
3.Переведите на русский язык:
Билгем, китабы, киемнәре, дустың, бүлмәсе.
4.Просклоняйте существительные по падежам:
бала, каен, бит
5.Переведите на татарский язык одним словом, правильно выбрав окончания принадлежности:
моя тётя, наша школа, твой дядя, ваш дом, его парта.
6.Напишите 5-7 предложений по заданной теме на татарском языке.
Безнең гаилә. Наша семья.
Тема: Разряды числительных. Прилагательное
Задание 1.
1.Найдите правильное утверждение.
а) Сан предметны белдерә.
б) Сан предметның эшен белдерә.
в) Сан предметның санын, исәбен белдерә.
г) Сан предметныж билгесен белдерә.
2. Найдите правильное утверждение.
а) Сан кем? нәрсә? сорауларына җавап бирә.
б) Сан нишли? нишләр? сорауларына җавап бирә.
в) Сан күпме? ничә? сорауларына җавап бирә.
г) Сан нинди?кайсы? сорауларына җавап бирә.
3.Определите разряд числительного.
Унбиш:
а) тезмә сан в) тамыр сан б) кушма сан г) парлы сан
4. Определите разряд числительного.
Беренче:
а) микъдар саны в) тәртип саны б) чама саны г) җыю саны
5.Определите разряд числительного.
Алтышар:
а) микъдар саны в) тәртип саны б) чама саны г) бүлү саны
6.Хатаны табыгыз:
а) егерме сигез в) ун алты б) бер йөз өч г) өч бөтен уннан ике
7.Хатаны табыгыз:
а) бер мең в) алты миллион биш йөз бер б) ике бөтен өч ике г) җиде йөз кырык
8.Хатаны табыгыз:
а) биштән в) алтытан б) өчтән г) кырыктан
9.Определите падеж числительного.
Өчкә
а) төшем килешендәб) юнәлеш килешендәв) иялек килешендәг)урын-вакыт килешендә
10.Определите падеж числительного.
Дүртенче а) чыгыш килешендәб) төшем килешендәв) урын-вакыт килешендә. г)баш килешендә
11. Каршы куючы теркәгечләр белән бәйләнгән тиңдәш кисәкләр янында нинди тыныш билгесе куела?
а) өтер
ә) сызык
б) нокталы өтер
12. Нинди җөмлә кисәкләре тиңдәшләнә ала?
а) җөмләнең барлык кисәкләре
ә) баш кисәкләр генә
б) иярчен кисәкләр генә2. Сыйфатлар кулланып “Безнең уку йорты” темасына инша языгыз

Эталон ответов

1	а
2	в
3	б

4	а
5	г
6	б
7	а
8	б
9	в
10	г
11	д
12	а

Тема: Временные формы глаголов

1. Образуйте от даных глаголовНВ, ПОВ,ПНВ,БОВ,БНВ. Просклоняйте 1 глагол в НВ,1 - ПОВ

Ябарга

Чакырырга

Тегәргә

Тема: Профессиональная этика

Задание 1. Сорауларга җавап бирегез.

1. "Һөнәри этика" төшенчәсен сез ничек аңлыйсыз?
2. Үзегезнең булачак һөнәрегез өлкәсенә караган нинди әхлакый таләпләр әйтә аласыз?
3. Джен Ягер киңәшләре белән сез ризамы?
4. *Үзегезнең булачак һөнәрегезгә кагылган тагын нинди кагыйдәләр өсти алыр идегез?*

Тема: Деловые переговоры, встречи, беседы

1. . "Танышу" темасына диалог төзегез.
2. Учебник стр. 16. Упр.1.
3. . Учебник стр.19. Упр.2.

Тема: Резюме. Афтобиография

1. Сорауларга җавап бирегез.

1)Сезнең туган көнегез кайчан?

2) Сез кайда тудыгыз?

3) Сез кайсы мәктәптә укыдыгыз?

4) Ничәнче елда мәктәпне тәмамладыгыз?

5) Кайсы елда бу уку йортына кердегез?

6) Ничәнче курста, нинди төркемдә укыйсыз?

7) Нәрсә белән шөгыльләнергә яратасыз?

8) Сезгә нинди фәннәр ошый?

9) Булачак һөнәрегез нинди?

10) Ул һөнәрегез сезгә ошыймы?

11) Сезнең белемегез нинди?

2. Эшкә урнашу әңгәмәсен диалог формасында төзегез.

Тема: Характеристикв. Объяснительное. Заявление

1. Түбәндә бирелгән сузтезмәләр белән гаризалар языгыз.

-укырга алуыгызны,

-эштән (дәрәҗәдән) азат итүегезне,

-матди ярдәм итүегезне,

-тулай торактан урын бирүегезне,

-торак алу чиратына куюыгызны,

-чираттагы ялга җибәрүегезне,

-икенче эшкә күчерүегезне,

-вазифаларымны башкарудан азат итүегезне,

-дәресләрдән азат итүегезне,

-никахыбызны законлаштырырга рөхсәт бирүегезне.

Тема: Учебные заведения Казани.

Прочитайте, ответьте на вопросы, переведите.

А.Н. Туполев исемендәге Казан илкүләм тикшеренү техник университеты — Казандагы техник юнәлешле танылган югары уку йорты.

Казан дәүләт авиация институты 1932 елның 5 мартында авиация сәнәгатенең төп Идарәсе карары нигезендә Казан дәүләт университетының аэродинамика бүлеге базасында оешкан. Иң элек институт аэродинамика һәм самолет төзелеше дип аталган ике бүлектән торган. 1934 елда рәсми рәвештә самолет төзелеше факультеты ачылган.Институт белән Николай Четаев җитәкчелек иткән. Ул шул елларда гомуми механика мәктәбендә фәнни-тикшеренү эшен җитәкләгән. 1933 елдан институт авиация югары уку йортлары арасында беренчеләрдән булып «КАИ хезмәтләре» дип аталган фәнни мәкаләләр җыентыгы чыгара башлаган. Шул ук елны кандидатлык диссертацияләре яклана башлаган. 1937 елда институтта докторлык диссертацияләре яклана башлаган. 1939 елда моторлар төзү факультеты ачылган. 1945 елда илдә беренчеләрдән булып реактив двигательләр кафедрасы ачылган. Кафедра мөдире итеп ракета двигательләре төзелешенә нигез салган В.П.Глушко чакырылган. Бу кафедрада Айның бер кратерына исеме бирелгән Г.С.Жирицкий, илнең ракета-космик системалары баш конструкторы булган С.П.Королевлар эшләгән.

1951 елда авиация приборлары төзелеше, 1952 елда авиация радиотехникасы факультетлары ачылган. 1956 елда докторлык диссертацияләре яклау Советы эшли башлаган. 1973 елда институтка күренекле авиаконструктор А.Н.Туполев исеме бирелгән. 1982 елда институт Халыклар дуслыгы ордены белән бүләкләнә. 1987 елда ректор итеп Г.Л.Дегтярев сайланган. 1991 елда икътисад, финанс һәм эшмәкәрлек факультеты ачылган. 1992 елда Казан авиация институты Казан дәүләт техника университеты итеп үзгәртелгән. Шул елдан университет юнәлешләр һәм белгечлекләр спекторын киңәйтеп җибәргән. Шуның нәтиҗәсе булып, бер-бер артлы гуманитар (1995), физика-математика (2000), икътисади теория һәм хокук, психология (2003) факультетлары ачылган. Бүгенге көндә А.Н. Туполев исемендәге Казан илкүләм эзләнү техник университеты (КДТУ, КАИ) — Русия Федерациясенең техник уку йортлары арасында ышанычлы урын тоткан күптармаклы инновацион фәнни-укыту комплексы. Аның 11 филиалы Волжск, Әлмәт, Бөгелмә, ЯшелҮзән, Алабуга, Чаллы, Чистай, Түбән Кама, Лениногорск, Нократ Аланы шәһәрләрендә эшли. Бүген КДТУда якынча 15000 студент укый. 2009 елның 7 октябрендә конкурста җиңеп, илкүләм эзләнү университеты статусын алган.

3.1.2 Критерии оценки

Критерии оценки при текущей аттестации.

Устный опрос. Письменная контрольная работа.

«ОТЛИЧНО» – студент владеет знаниями по вопросу в полном объеме учебной программы и достаточно глубоко его осмысливает; самостоятельно, в логической последовательности и исчерпывающе отвечает на вопрос, выделяет при этом самое существенное; устанавливает причинно-следственные связи; четко формулирует ответы; увязывает теоретические аспекты с практическими.

«ХОРОШО» – студент владеет знаниями по вопросу учебной программы, но имеются пробелы в некоторых, особенно сложных моментах; самостоятельно и (или) отчасти при наводящих вопросах дает полноценный ответ на вопрос; не всегда выделяет наиболее существенное, но не допускает серьезных ошибок в ответе; умеет решать легкие и средней тяжести ситуационные задачи.

«УДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНО» – студент владеет основным объемом знаний по вопросу; проявляет затруднения в самостоятельных ответах, оперирует неточными формулировками; в процессе ответа допускаются ошибки по существу вопросов. Студент способен решать лишь наиболее легкие задачи.

«НЕУДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНО» – студент не освоил обязательного минимума знаний по вопросу, не способен ответить на вопрос даже при дополнительных наводящих вопросах

Тестирование

Процент результативности (правильных ответов)	Оценка уровня подготовки (балл)
85 ÷ 100	5
70 ÷ 84	4
50 ÷ 69	3
менее 50	2

3.2. Промежуточная аттестация

3.2.1. Зачет по дисциплине Татарский язык в профессиональной деятельности (тест)

I вариант

I.

Текстны укыгыз һәм биремнәрен үтәгез.

Сукыр язмыш

I) Электричкада кеше күп түгел. 2) Көпә-көндез ник бушка куалардыр бу кадәр тимер өемен?! 3) Әллә шул кеше юклыккамы - тавыш-тынсыз гына, шыңшып кына йөри ул бүген. 4) Менә берзаман аның кәефе күтәрелеп киткәндәй булды. 5) Ул, үз моңын югалтмыйча гына, ниндидер дәртле, күңелләрне җилкендерә торган күтәренке көйгә күчте. 6) Моның сәбәбе бик тиз ачыкланды.

7) Вагонга, ургылып, халык кереп тула башлады. 8) Минем каршыдагы утыргычка да бер кыз белән егет килеп кунаклады. 9) Аларның бәхетле булулары күзләрендә, йөзләрендә, бөтен хәрәкәтләрендә чагыла. 10) Берәрсе килеп: «Бәхет нинди була?» - дип сораса, мин, һич икеләнмичә, нәкъ менә шушындый була, дип җавап бирер идем.

II) Егет платформага чыккач та, алар тәрәзә аша озаклап, тәмләп саубуллаштылар.

12) Поезд кузгалып китте.

13) Бераздан вагонга тырналып, кыршылып беткән гитара тоткан сукыр солдат килеп керде. 14) Яшь, чибәр йөзенә караганда, соңгы чечен сугышыннан иде ул. 15) Зәңгәр береттан, кояшта уңа башлаган, кердән майланып каткан яшел-чуар гимнастеркадан... 16) Түшендә - берничә медаль һәм зур тәре. 17) Анысын Россия солдатларына сугышта кан койган өчен бирәләр. 18) Сукыр солдатның ачык изүе аша зур көмеш ай балкып күренеп тора. 19) Димәк, мөселман кешесе, димәк... татар малае... 20) Аның язмышы каһәрле, рәхимсез сугыш юллары, дәүләт чиновникларының пычрак сәясәтләре һәм әхлакый кануннар кисешкән урында нык кына гарипләнеп өлгергән.

21) Күңелне сискәндергәне болар да түгел. 22) Иң кызыгы, ә бәлки иң кызганычыдыр - сукыр солдатны җитәкләп килүче малай. 23) Бу нәни җан кисәге, зәп-зәңгәр күзләрен елтыратып, янында барган десантник абыйсы белән чиксез горурланып килә. 24) Ул хәтта акча җыяр өчен алдына сузып тоткан солдат бүрегеннән дә кыенсынмый. 25) Иң мөһиме - аның солдат абыйсы бар. 26) Ул - десантник! 27) Ул - Герой!

28) Солдат гитарасын җайлап тотты да җыр башлады. 29) Җырны ишетеп, вагондагы халык шым булды. 30) Кеше күңеленең иң тирән, иң саф почмакларыннан саркып чыга иде бу татар җыры. 31) Бу җырда ярты юлда югалып калган яшьлек хыяллары белән, күзләрен генә түгел, тормышын, киләчәген дөнья яктылыгыннан мәхрүм иткән сугыш ачысы бергә яши иде.

32) Ул җырны мин дә мәңгелеккә отып калдым.

33) Мин дөньяны ныграк таныйм хәзер, Мин язмышка ныграк ышандым.

34) Сез, кешеләр, нигә аңламыйсыз - Сукырайгач, күзем ачылды?..

(Г.Гыйльманов буенча)*
* Галимҗан Гыйльманов (Галимҗан Хәмитҗан улы Гыйльманов) - язучы, шагыйрь, драматург, әдәбият галиме. Г.Гыйльмановның әсәрләре вакыйгаларның көтелмәгәнлеге, геройларның язмышы үзенчәлекле хәл ителүе белән җәлеп итә. Аның «Оча торган кешеләр», «Туган көнсез малай», «Бүләк», «Шүрәлеләр ни атлы?» кебек әсәрләре укучыларга яхшы таныш.

1. 8 нче җөмләдәге кунаклады сүзенең нинди мәгънәдә кулланылуын билгеләгез.
1) килде
2) төште
3) утырды
4) китте
2. Билгеләнгән берәмлекнең антонимын табыгыз. Җырны ишетеп,
вагондагы   халык шым булды.
1) каушап калды
2) тынып калды
3) качып-посып бетте
4) шаулаша башлады
3. Сөйләмнең тәэсир итү көчен арттыру өчен, кайсы җөмләдәартыклык дәрәҗәсендәге сыйфатлар кабатлана?
1) Аларның бәхетле булулары күзләрендә, йөзләрендә, бөтен хәрәкәтләрендә чагыла.
2) Сукыр солдатның ачык изүе аша зур көмеш ай балкып күренеп тора.
3) Иң кызыгы, ә бәлки иң кызганычыдыр - сукыр солдатны җитәкләп килүче малай.
4) Ул, үз моңын югалтмыйча гына, ниндидер дәртле, күңелләрне җилкендерә торган күтәренке көйгә күчте.
4. Ул - десантник! җөмләсендә сызык ни өчен куелган?
1) кискен каршы куюны белдергән аныклагыч алдыннан
2) ия - алмашлык, хәбәр исем белән белдерелгән очракта
3) кискен каршы куюны белдергән җөмләдә ия белән хәбәр арасында
4) хәбәре әйтелмәгән ким җөмләнең пауза ясалган урынында

5. Текстның язылу стилен күрсәтегез.
1) хатлар стиле
2) рәсми эш стиле
3) публицистик стиль
4) әдәби стиль
6. Хәбәре фигыль белән белдерелмәгән җөмләне табыгыз.
1) Электричкада кеше күп түгел.
2) Көпә-көндез ник бушка куалардыр бу кадәр тимер өемен?!
3) Моның сәбәбе бик тиз ачыкланды.
4) Вагонга, ургылып, халык кереп тула башлады.
7. Авазлар һәм хәрефләр саны туры килмәгән сүз булган җөмләне билгеләгез.
1) Вагонга, ургылып, халык кереп тула башлады.
2) Менә берзаман аның кәефе күтәрелеп киткәндәй булды.
3) Аларның бәхетле булулары күзләрендә, йөзләрендә, бөтен хәрәкәтләрендә чагыла.
4) Бераздан вагонга тырналып, кыршылып беткән гитара тоткан сукыр солдат килеп керде.

II.
Биремнәрне укылган текст нигезендә үтәгез. Әлеге биремнәрнең җавабын тиешле урынга сүз (сүзтезмә) яки цифрлар белән языгыз.
1. 7-9 нчы җөмләләрдән ирен гармониясенә буйсынган сүзне табып языгыз. Җавап: .
2. 5 иче җөмләдә төшем килешендәге ничә сүз бар? Җавап: .
3. 25 нче җөмләдән әйтелеше язылышына туры килмәгән сүзне языгыз. Җавап: .

4. 7-9 нчы җөмләләрдән аерымланган рәвеш хәле булган җөмләнең номерын языгыз.
Җавап:____________________ .
5. Тиңдәш кисәкләр янында куелган тыныш билгесенең санын языгыз. Ул,(1) үз моңын югалтмыйча гына, (2) ниндидер дәртле, (3) күңелләрне җилкендерә торган күтәренке көйгә күчте. (4)
Җавап:____________________________ .
6. 11-13 нче җөмләләрдән синтетик иярчен вакыт җөмләле кушма җөмләнең номерын языгыз.
Җавап:____________________________ .
7.20-22 нче җөмләләрдән ясагыч кушымча белән ясалган сыйфатларбулган җөмләнең номерын языгыз.
Җавап:____________________________ .
8. 4-6 нчы җөмләләр арасыннан билгесезлек алмашлыгын табып языгыз. Җавап: .
9.18-20 нче җөмләләрдән билгесез үткән заман хикәя фигыль булган җөмләнең номерын языгыз.
Җавап:____________________________ .

2.вариант.

I.

Текстны укыгыз һәм биремнәрен үтәгез.

Икмәк кадере

(1)Бала, теле ачылганда, иң беренче «әннә», «мәммәм» сүзләрен әйтә. (2) Ана һәм ризык. (3) Ана – җан бирүче, ә ризык – яшәтүче. (4) Ана белән ризыктан башка җир йөзендә тереклек булмас иде.

(5) Ризык дигәнебез беренче чиратта ул – икмәк. (6) Икмәк барлык ризыклардан өстен тора, бик күп ризыклар икмәктән башлана, икмәккә кайтып кала. (7) Икмәк булмаса, иң затлы, иң бәяле әйберләрнең дә кыйммәте бетә.

(8) Мин үзем икмәкне кеше өчен иң кирәкле ризык итеп кенә түгел, ә илнең иң зур байлыгы, дәүләтнең төп куәте дип тә саныйм. (9) Чыннан да, илдә, дәүләт кулында икмәк җитәрлек булмаса, халык тук, бөтен яши алыр идемени?!

(10) Икмәк җитмәгән елларны без күреп уздырдык. (11) Аның нәрсә икәнен яхшы беләбез, алтын бәрабәренә әллә кайлардан китертергә туры килде ул икмәккәйне.

(12) Халык икмәкнең кадерен кытлык елларында гына түгел, һәрвакытта, иң уңган чакларында да бик яхшы белгән. (13) Ул аны юкка-барга әрәм-шәрәм итмәгән, саклап тоткан, ничек тә запас белән торырга тырышкан. (14) Чөнки ел елга охшап килми, быел бар, ә киләсе елда аның уңмавы, аз булуы мөмкин. (15) Безнең татар халкында исә икмәккә хөрмәт аеруча зур иде. (16) «Ипекәй» дип кадерләп кенә йөртә иде ул аны.

(17) Безнең беренче ризыгыбыз булган икмәккә кеше игътибары, кеше мәхәббәте кирәк. (18) Бары шулчакта гына муллыкка ирешеп булачак. (Ә.Еникидән)

1.Тыңланган һәм укылган текстларны нинди гомуми фикер берләштерә?
1)Ипине типкәләп уйнарга ярамый.
2) Ипи – бик кадерле, бик кыйммәтле ризык.
3) Элек-электән халык икмәкне саклап тоткан.
4) Ипи кадерен белергә өйрәткәнгә эти-әниләребезгә зур рәхмәт.
2.Кайсы мәкаль текстның эчтәлегенә туры килә?
1)Кеше икмәге белән мәңге торып булмый.
2)Кара икмәккә туйган ач түгел.
3) Кар ак булса да, анны ашап булмый; ипи кара булса да, ансыз яшәп булмый.
4)Икмәк юлда йөк түгел.
3. 8 нче җөмләдәге «куәт» сүзе нинди мәгънәдә кулланылган?
1)Кешенең физик эш-хәрәкәт ясау сәләте, гайрәт, көч.
2) Берәр күренешнең тәэсир көче, йогынты көче.

3) Берәр эш-хәрәкәтнең көче
4) Берәр төрле иҗтимагый күренешнең, илнең, җәмгыятьнең көче.
4. Кайсы җавапта икенче җөмлә беренче җөмләдә әйтелгән фикернең сәбәбе булып килә?
1)(3) Ана – җан бирүче, ә ризык – яшәтүче. (4) Ана белән ризыктан башка җир йөзендә тереклек булмас иде.
2)10) Икмәк җитмәгән елларны без күреп уздырдык. (11) Аның нәрсә икәнен яхшы беләбез, алтын бәрабәренә әллә кайлардан китертергә туры килде ул икмәккәйне.
3) (13) Ул аны юкка-барга әрәм-шәрәм итмәгән, саклап тоткан, ничек тә запас белән торырга тырышкан. (14) Чөнки ел елга охшап килми, быел бар, ә киләсе елда   аның уңмавы, аз булуы мөмкин.
4) (17) Безнең беренче ризыгыбыз булган икмәккә кеше игътибары, кеше мәхәббәте кирәк. (18) Бары шулчакта гына муллыкка ирешеп булачак.
5. Укылган текстның төп идеясе кайсы җөмләләрдә бирелгән?
1)1,2   2) 6,7   3)12,13   4) 17,18
6.Кайсы җөмләләрдә синонимнар кулланылган?
1)13,14   2)3,4   3)10,11   4) 15,16

II.

Биремнәрне текстка нигезләнеп үтәгез. Җавапларны сүзләр яки саннар белән языгыз, кирәк урыннарда өтерләр белән аерыгыз.

1. 18 нче җөмләдәге муллыкка сүзенең синонимын языгыз.
2.8-9 нчы җөмләләрдән рәт гармониясе күзәтелмәгән сүзне язып алыгыз.
3. 12 нче җөмләдәге аерып күрсәтелгән сүзләрнең кайсысында аваз белән хәреф саны туры килми?
4.Тексттан[w] авазы булган сүзләрне язып алыгыз.
5.Тексттан алынган җөмләләрдә барлык өтерләр дә саннар белән күрсәтелгән. Кереш сүз янындагы өтернең санын язып куегыз
Чыннан да (1) илдә (2) дәүләт кулында икмәк җитәрлек булмаса (3) халык тук (4) бөтен яши алыр идемени?!
6.Тексттан алынган җөмләләрдә барлык өтерләр дә саннар белән күрсәтелгән. Тиңдәш кисәкләр янындагы өтерләрнең санын язып куегыз.
Икмәк булмаса (1) иң затлы (2) иң бәяле әйберләрнең дә кыйммәте бетә.
7.13 нче җөмләдән инфинитивны табып языгыз.
8. 6 нчы җөмләдәге аерып бирелгән сүзнең килешен билгеләгез.
9. 8-11 нче җөмләләрдән кереш сүз кергән җөмләнең санын язып куегыз.
10. 6 нчы җөмләдәге грамматик нигезләрнең санын күрсәтегез.

3. Критерии оценки

За верное выполнение каждого задания обучающийся получает 1 балл. За неверный ответ или его отсутствие выставляется 0 баллов.
Оценка «5» выставляется при выполнении 95 % - 100 % предлагаемых заданий.
Оценка «4» выставляется при выполнении 85% - 94% предлагаемых заданий.
Оценка «3» выставляется при выполнении 60% - 84% предлагаемых заданий.
Оценка «2» выставляется при выполнении менее 60% предлагаемых заданий.